ФІЛОЛОГІЧНА ОСВІТА Й НАУКА В УНІВЕРСИТЕТАХ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

УДК 378.147

DOI: 10.12958/2227-2844-2021-8(346)-2-5-13

Власова Валерія Павлівна,
старший викладач кафедри методики
та практики викладання іноземної мови
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, Україна.
valeriiaplis@karazin.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8922-1093>

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА

Активний розвиток інформаційного суспільства зумовлює значне зростання сенсу мультимедійних технологій, які активно впроваджуються в усі сфери життєдіяльності людини. Особливу цінність ці технології представляють для царини освіти, даючи педагогам змогу значно підвищити ефективність процесу навчання здобувачів. Варто також зауважити, що якщо на початку свого становлення мультимедійні технології виконували допоміжну роль в організації навчальної діяльності людини, то з часом вони поступово перетворилися в один із провідних самостійних освітніх засобів, яка з появою віртуального середовища постійно зростає. Тому сьогодні проводиться багато наукових розвідок з проблеми застосування мультимедійних технологій у процесі навчання здобувачів середньої та вищої освіти.

Як відомо, кожна сучасна освітня технологія синтезує в собі прогресивні досягнення педагогічної теорії і практики, перспективні елементи накопиченого досвіду й інноваційних ідей та передбачає прояв здобувачем активності та прагнення до постійного самовдосконалення (Tkachov, Tkachova, Mordovtseva, Pochynkova, Parfyonova, 2021; Kryshtanovych, Bilyk, Tkachov, Gontar, Tkach, 2021).

Важливо зауважити, що в умовах демократизації українського суспільства значно підвищується значущість духовно-морального виховання школярів, тому значно підвищуються вимоги до підвищення якості викладання філологічних предметів, які у цьому плані мають значний педагогічний потенціал. Одним із дієвих шляхів вирішення

зазначеної проблеми є впровадження в освітній процес сучасних комп'ютерних засобів і, зокрема, мультимедійних технологій.

Як установлено, у науковому дискурсі представлено багато наукових праць різних учених, присвячених висвітленню окремим аспектам порушеної проблеми, зокрема: аналізу сучасних комп'ютерних технологій та можливостей їх використання в освітньому процесі (В. Бикова, М. Жалдак, Ю. Жарких, С. Литвинова, Х. Лоу, А. Руле, Б. Сусь, О. Третьак та ін.); визначенню суті та класифікації мультимедійних технологій (М. Бак, В. Браткевич, В. Климнюк, О. Пушкар, М. Синиця та ін.); розкриттю переваг застосування мультимедійних засобів у навчанні здобувачів середньої та вищої освіти (І. Василиків, М. Лаптева, В. Мартинюк, І. Осадченко, Т. Тракай, Є. Тимченко та ін.); виявлення можливостей використання педагогом мультимедійних технологій в процесі викладання філологічних дисциплін у школі (І. Бакаленко, Г. Дехтярьова, Т. Крамаренко, В. Костін, Н. Сорокіна та ін.).

Указані науковці зробили вагомий внесок у вивчення окремих питань, пов'язаних з порушеною проблемою, однак загалом вона залишається малодослідженою.

Мета статті – висвітлити специфіку використання мультимедійних технологій в професійній діяльності вчителя-філолога.

Як з'ясовано в процесі дослідження, термін «мультимедіа» має латинське походження та являє собою результатом поєднання двох слів – «multum» (перекладається як «багато») та medium («осередок», «засіб»). У 90-х рр. XX ст. вітчизняними науковцями був запозичений його еквівалент з англійської мови – «multimedia», що буквально означає «багато середовищ» (Пінчук, 2007). Поступово значення зазначеного терміну ще більше розширилося. Зокрема, у сучасній науковій думці поняття «мультимедіа» тлумачиться як:

- поєднання різних комунікаційних каналів у цілісний (скоординований) комунікативний досвід, для якого інтегрованої крос-канальної інтерпретації не існує (Elsom-Cook, 2001);
- інтеграція декількох медіа-елементів (текст, аудіо, графіка, відео, анімація тощо) в одну синергетичну цілість, яка приносить користувачу більше користі, ніж кожен окремий елемент (Reddi, 2003);
- контент, у якому інформацію подано одночасно в різних формах (звук, графіка, комп'ютерна анімація, відеоряд тощо), з якою організовується інтерактивна взаємодія за допомогою використання обраного набору апаратних і програмних засобів (Корчевський, Дякова, 2004);
- інформаційно-комунікативна технологія, в якій поєднуються технічні та програмні засоби, дозволяючи працювати із зображенням, звуком і текстовими даними (Пилипенко, 2003).

У процесі дослідженні визначено, що сучасна мультимедійна технологія в галузі освіти являє собою програмно-апаратну систему, яка шляхом об'єднання різних засобів аудіо-, теле-, візуальних та віртуальних комунікацій забезпечує створення цілісного інформаційно-освітнього середовища.

У науковій літературі визначено різні підходи щодо класифікації мультимедійних технологій. Так, за способом сприйняття контексту вчені поділяють зазначені технології на такі групи:

- візуальні (тексти, слайди, ІКТ-презентації з анімацією тощо);
- аудіальні (аудіокниги, звукові файли тощо);
- аудіовізуальні (відеоуроки, ІКТ-презентації із звуковим ефектами) (О. Харунжева, В. Суровцева, 2003, с. 30).

Створена класифікація мультимедійних технологій за методичним призначенням включає такі технології:

- демонстраційні (пред'являють для сприйняття готовий навчальний матеріал);
- наставницькі (використовують для вивчення нового матеріалу);
- тренувальні (застосовують для відпрацювання визначених умінь і навичок);
- контролюючі (здійснюють контроль рівня засвоєння здобувачами студентами вивченого матеріалу);
- довідкові (надають матеріали для отримання суб'єктами навчання необхідної додаткової інформації);
- моделюючі (створюють необхідні моделі, процеси, об'єкти для вивчення);
- ігрові (забезпечують програвання навчальної ситуації в обставинах, максимально наближених до реальних);
- дозвіллі (застосовують з метою залучення уваги й уяви здобувачів) (так само).

На основі аналізу наукової літератури та власного педагогічного досвіду визначено, що кожна з названих технологій має широкі можливості для підвищення ефективності викладання філологічних предметів у закладах вищої освіти.

Слід також зазначити, що під час вибору вчителем-філологом конкретної мультимедійної технології для уроку доцільно також ураховувати характерні особливості вивчення учнями навчальних предметів філологічного циклу, а саме такі:

- об'єктом і суб'єктом філологічних розвідок є особистість;
- результатом опанування змісту філологічних предметів є не тільки формування певних знань і вмінь у школярів, але й накопичення ними досвіду прояву суб'єктивних емоційно-ціннісних ставлень до різних аспектів людської життєдіяльності;

- відпрацювання людиною зазначених ставлень відбувається в процесі вирішення певних життєвих колізій, прояву нею рефлексії й емпатійності в процесі читання художніх творів, забезпечення співвіднесення вчинків головних персонажів із власними діями;

- необхідність урахувати неможливість проектування однозначно визначеного результату навчання учнями філологічних предметів, що цей досвід є особистісним утворенням конкретної людини та відображає її життєві потреби, ідеали та прагнення;

- об'єкт філологічної розвідки й знання про цей об'єкт тісно пов'язані між собою, бо процес його вивчення є результатом уявного діалогів учня з головними персонажами й автором твору;

- процес вивчення філологічних предметів не завжди можна представити у вигляді чіткого алгоритму дій, бо цілісне сприйняття об'єкта дослідження є важливою передумовою для його розуміння;

- вивчення указаних предметів школярами значною мірою впливає на вдосконалення їхньої індивідуальної картини світу та спонукає їх до особистісного самовдосконалення (Н. Ткачова; Собченко, 2021).

У процесі наукового пошуку визначено, що педагогічне обґрунтоване використання мультимедійних технологій у професійній діяльності вчителя-філолога забезпечує такі суттєві переваги:

- активізацію пізнавального інтересу школярів шляхом використання різних елементів (звук, текст, анімація, відео тощо) мультимедіа під час викладання нового мовного чи літературознавчого навчального матеріалу;

- комплексне використання різноманітних медіа для демонстрації учням презентацій, підготовлених до викладання різних тем навчального курсу;

- можливість включення на різних етапах уроку фрагментів художніх чи документальних фільмів, показу різних філологічних феноменів у динаміці їх розвитку;

- пропонування школярам диференційованих навчальних завдань, які вони можуть виконувати в зручному для них режимі;

- можливість прискореного виконання завдань з додатковим переглядом і оцінюванням виконаної роботи та при необхідності виправленням знайдених помилок;

- застосування програмних дидактичних матеріалів, що включають редактори тексту, довідники, енциклопедії тощо;

- використанням різноманітних форм контролю на підґрунті застосування існуючого програмного забезпечення.

Як засвідчує досвід практичної педагогічної діяльності, науково обґрунтоване використання мультимедійних технологій у процесі вивчення школярами філологічних предметів сприяє активному розвитку в них навичок говоріння, читання, письма, аудіювання, формуванню лексичних і граматичних навичок мовлення. У подальшому передбачається дослідити проблему підготовки майбутніх учителів філологічних предметів до застосування мультимедіа в педагогічній діяльності.

Список використаної літератури

- 1. Elsom-Cook M.** Principles of Interactive Multimedia. London : McGraw-Hill, 2001.
- 2. Kryshtanovych M., Bilyk V., Tkachov A., Gontar Z., Tkach I.** Diagnostics of the readiness for self-improvement of the future teacher in the conditions of COVID-19. *Laplage Em Revista*. 2021. № 7 (3D). P. 153–158.
- 3. Reddi, U. V.** Multimedia as an educational tool. *Educational multimedia: A handbook for teacherdevelopers*. 2003. № 3-7.
- 4. Tkachova N., Mordovtseva N., Pochynkova M., Parfyonova O.** Study of the preparation of future teachers for the technologization of the educational process. *Laplage in Journal*. 2021. № 7 (3B).
- 5. Корчевський Б. Б., Дякова В. В.** Мультимедійні технології в навчанні. Створення навчальних відеофільмів. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2010. № 3. С. 118–123.
- 6. Пилипенко В. Ю.** Потенціал мультимедійних технологій у навчальному середовищі вищої школи. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2013. Вип. 2. С. 157–168.
- 7. Пінчук О. П.** Проблема визначення поняття мультимедіа в освіті: технологічний аспект. *Нові технології навчання : наук.-метод. зб.* К., 2007. № 46. С. 55–58.
- 8. Пушкар О. І., Климнюк В. Є., Браткевич В. В.** Мультимедійні видання : навчальний посібник. Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. 144 с.
- 9. Рагулин П. Г.** Информационные технологии. Электронный учебник. Владивосток : Изд-во ТИДОТ, 2004. 208 с.
- 10. Собченко Т. М.** Змішане навчання студентів філологічних спеціальностей у закладах вищої освіти: історія, теорія, практика, перспективи : монографія. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2021. 374 с.
- 11. Титова С. С., Гревцева Г. Я.** Мультимедиа и мультимедийные ресурсы: к вопросу о хронологии становления и историографии исследований. М. : Буки-Веди, 2015. С. 210–215.
- 12. Ткачова Н. О.** Аксіологічний підхід до організації педагогічного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі : монографія. Луганськ : Луганський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка; Х. : Вид-во «Каравела», 2006. 300 с.
- 13. Харунжева Е. В., Суровцева В. А.** Классификация мультимедийных средств обучения. *Педагогическое искусство*. 2020. №1. С. 27–33.
- 14. Чередніченко Г. А., Шапран Л. Ю., Куниця Л. І.** Застосування мультимедійних технологій у процесі навчання іноземним мовам. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. Тернопіль : Тернопільський

національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. 2011. №4. С. 134–138.

References

- 1. Elsom-Cook, M.** (2001). Principles of Interactive Multimedia. London: McGraw-Hill [in English].
- 2. Kryshtanovych, M.,** Bilyk, V., Tkachov, A., Gontar, Z., & Tkach, I. (2021). Diagnostics of the readiness for self-improvement of the future teacher in the conditions of COVID-19. *Laplage Em Revista*, 7(3D), 153-158 [in English].
- 3. Reddi, U. V.** (2003). Multimedia as an educational tool. *Educational multimedia: A handbook for teacherdevelopers*, 3-7 [in English].
- 4. Tkachova, N.,** Mordovtseva, N., Pochynkova, M., & Parfyonova, O. (2021). Study of the preparation of future teachers for the technologization of the educational process. *Laplage in Journal*, 7(3B) [in English].
- 5. Korchevskyi, B. B., & Diakova, V. V.** (2010). Multymediini tekhnolohii v navchanni. Stvorennia navchalnykh videofilmiv [Multimedia technologies in learning. Video creating]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu – Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute*, 3, 118-123 [in Ukrainian].
- 6. Pylypenko, V. Yu.** (2013). Potentsial multymediinykh tekhnolohii u navchalnomu seredovyschi vyshchoi shkoly [Multimedia technologies' potential in teaching environment of a higher school]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka – Spirituality of personality: methodology, theory and practice*, 2, 157-168 [in Ukrainian].
- 7. Pinchuk, O. P.** (2007). Problema vyznachennia poniattia multymediiia v osviti: tekhnolohichniy aspekt [The problem of the term multimedia in education differentiation: technological aspect]. *Novi tekhnolohii navchannia – New learning technologies*, 46, 55-58 [in Ukrainian].
- 8. Pushkar, O. I.,** Klymniuk, V. Ye., & Bratkevych, V. V. (2012). Multymediini vydannia [Multimedia publications]. Kh.: Vyd. KhNEU [in Ukrainian].
- 9. Ragulin, P. G.** (2004). Informacionnye tekhnologii. Elektronnyy uchebnik [Information technologies. E-book]. Vladivostok: Izd-vo TIDOT [in Russian].
- 10. Sobchenko, T. M.** (2021). Zmishane navchannia studentiv filolohichnykh spetsialnostei u zakladakh vyshchoi osvity: istoriia, teoriia, praktyka, perspektyvy [Philological major students' mixed teching in higher education institutions: history, theory, practice, prospects]. Kharkiv: SH NTM «Novyi kurs» [in Ukrainian].
- 11. Titova, S. S., & Grevceva, G. Ya.** (2015). Mul'timedia i mul'timedijnye resursy: k voprosu o hronologii stanovleniya i istoriografii issledovaniy [Multimedia and multimedia resources: on the issue of the chronology of formation and historiography of research]. M.: Buki-Vedi [in Russian].
- 12. Tkachova, N. O.** (2006). Aksiolohichniy pidkhid do orhanizatsii pedahohichnoho protsesu v zahalnoosvitnomu navchalnomu zakladi [Axiological approach to pedagogical process organization in general education istitution]. Luhansk: Luhanskyi natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni T. H. Shevchenka; Kh.: Vyd-vo «Karavela» [in Ukrainian].
- 13. Harunzheva, E. V., & Surovceva, V. A.** (2020). Klassifikaciya mul'timedijnyh sredstv obucheniya [The multimedia

educational means classification]. *Pedagogicheskoe iskusstvo – Pedagogical art*, 1, 27-33 [in Russian]. 14. Cherednichenko, H. A., Shapran, L. Yu., & Kunytsia, L. I. (2011). Zastosuvannia multymediinykh tekhnolohii u protsesi navchannia inozemnym movam [Application of multimedia technologies in the process of learning foreign languages]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohika – Proceedings. Series: Pedagogy*, 4, 134-138. Ternopil: Ternopilskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet im. V. Hnatiuka [in Ukrainian].

Власова В. П. Використання мультимедійних технологій у професійній діяльності вчителя-філолога

У статті порушено актуальну проблему використання мультимедійних технологій у професійній діяльності вчителя-філолога. Визначено, що в умовах демократизації українського суспільства суттєво збільшується значущість духовно-морального виховання школярів, тому значно підвищуються вимоги до якості викладання філологічних предметів, які в цьому плані мають значний педагогічний потенціал. Одним із дієвих шляхів вирішення зазначеної проблеми є впровадження в освітній процес сучасних мультимедійних технологій.

Уточнено, що сучасна мультимедійна технологія в галузі освіти являє собою програмно-апаратну систему, яка шляхом об'єднання різних засобів аудіо-, теле-, візуальних та віртуальних комунікацій забезпечує створення цілісного інформаційно-освітнього середовища. З'ясовано, що в науковій літературі пропонуються різні підходи щодо класифікації мультимедійних технологій. Так, за способом сприйняття контексту виокремлюють візуальні, аудіальні, аудіовізуальні технології, за методичним призначенням – демонстраційні, наставницькі, тренувальні, контролюючі, довідкові, моделюючі, ігрові, дозвілєві. Кожна з названих технологій має широкі можливості для підвищення ефективності викладання філологічних предметів.

Установлено, що під час вибору вчителем-філологом конкретної мультимедійної технології для уроку доцільно також урахувати характерні особливості вивчення учнями навчальних предметів філологічного циклу, а саме такі: об'єктом і суб'єктом філологічних розвідок є особистість; важливим результатом опанування змісту філологічних предметів є накопичення школярами досвіду прояву суб'єктивних емоційно-ціннісних ставлень до різних аспектів людської життєдіяльності; процес вивчення філологічних предметів не завжди можна представити у вигляді чіткого алгоритму дій, бо цілісне сприйняття об'єкта дослідження є важливою передумовою для його розуміння; вивчення указаних предметів школярами значною мірою впливає на вдосконалення їхньої індивідуальної картини світу та спонукає їх до особистісного самовдосконалення. Доведено, що науково обґрунтоване використання мультимедійних технологій забезпечує підвищення ефективності процесів розвитку в учнів навичок читання,

говоріння, письма, аудіювання, а також формування лексичних і граматичних навичок мовлення.

Ключові слова: мультимедійна технологія, професійна діяльність, учителя-філолог, філологічні предмети, програмно-апаратна система.

Власова В. П. Использование мультимедийных технологий в профессиональной деятельности учителя-филолога

В статье поднята актуальная проблема использования мультимедийных технологий в профессиональной деятельности учителя-филолога. Определено, что в условиях демократизации украинского общества существенно увеличивается значимость духовно-нравственного воспитания школьников, поэтому значительно повышаются требования к качеству преподавания филологических предметов, имеющих в этом плане значительный педагогический потенциал. Одним из действенных путей решения данной проблемы является внедрение в образовательный процесс современных мультимедийных технологий.

Уточнено, что современная мультимедийная технология в области образования представляет собой программно-аппаратную систему, которая посредством объединения различных средств аудио-, теле-, визуальных и виртуальных коммуникаций обеспечивает создание целостной информационно-образовательной среды. Выяснено, что в научной литературе предлагаются разные подходы к классификации мультимедийных технологий. Так, по способу восприятия контекста выделяют визуальные, аудиальные, аудиовизуальные технологии, по методическому назначению – демонстрационные, наставнические, тренировочные, контролирующие, справочные, моделирующие, игровые, досуговые. Каждая из названных технологий имеет широкие возможности для повышения эффективности преподавания филологических предметов.

Установлено, что при выборе учителем-филологом конкретной мультимедийной технологии для урока целесообразно также учитывать характерные особенности изучения учащимися учебных предметов филологического цикла, а именно: объектом и субъектом филологических исследований является личность; важным результатом овладения содержанием филологических предметов является накопление школьниками опыта проявления субъективных эмоционально-ценностных отношений к различным аспектам человеческой жизнедеятельности; процесс изучения филологических предметов не всегда можно представить в виде четкого алгоритма действий, причем целостное восприятие объекта исследования является важным условием для его понимания; изучение указанных предметов школьниками в значительной степени влияет на усовершенствование их индивидуальной картины мира и побуждает их к активному личностному самосовершенствованию. Доказано, что научно обоснованное использование мультимедийных технологий обеспечивает повышение эффективности процессов развития учащихся навыков чтения,

говорения, письма, аудирования, а также формирования лексических и грамматических навыков речи.

Ключевые слова: мультимедийная разработка, профессиональная деятельность, учителя-филолог, филологические предметы, программно-аппаратная система.

Vlasova V. Multimedia technologies usage in the philology teacher's professional activity

The article raises topical issue of the multimedia technologies usage in the philology teacher's professional activity. It has been determined that under conditions of the Ukrainian society democratization essentially increases the importance of pupils' spiritual and moral education, therefore the requirements to the quality of philological subjects teaching, which in this way have considerable pedagogical potential, considerably increase.

One of the effective ways to solve this problem is to introduce modern multimedia technologies to educational process. It is specified that modern multimedia technology in the educational field is a software and hardware system that by combining various means of audio, TV, visual and virtual communications creates a compound informational and educational environment. It has been found that scientific literature offers different approaches to the multimedia technologies classification. Thus, according to the method of perception the context, visual, audio, audiovisual technologies are distinguished, according to the methodical purpose – demonstration, mentoring, training, controlling, reference, modeling, game, leisure. Each of the technologies mentioned has wide opportunities to increase the efficiency of philological subjects teaching.

It has been established that while choosing a specific multimedia technology for a lesson by a philology teacher one should consider features of learning philological subjects by pupils, such as: object and subject of philological sciences is a personality; important result of the philological subjects context acquiring is accumulating the experience of expressing subjective emotional and valuable attitude to different aspects of human being; the process of philological subjects learning cannot be explained as a clear algorithm, because the holistic perception of an object is the reason to its understanding; the mentioned subjects learning by the pupils seriously influences their individual environment and motivates to self-improvement. It has been demonstrated that the scientifically proved multimedia technologies usage preserves the increase of the pupils' development processes efficiency in reading, writing, listening and building language lexical and grammar skills.

Key words: multimedia technology, professional activity, philology teacher philological subjects, software and hardware system.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2021 р.

Прийнято до друку 26.11.2021 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.